SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

Leto LXXVI | 13. novembra 2017 - Buenos Aires, Argentina | Št. 21

www.svobodnaslovenija.com.ar Svobodna Slovenija

PAHOR PONOVNO IZVOLJEN V SLOVENIJI

Minil je drugi krog volitev, Slovenija je za petletno dobo izvolila predsednika. Naslednjih pet let bo to službo naprej izvrševal Borut Pahor, ki je s 52,93 % glasov premagal župana Marjana Šarca in njegovih 47.07 % glasov. Glasovanja se je udeležilo 715.042 volilcev, nekaj pod 42 % upravičencev. Pahor je prejel 373.767 glasov, Šarec pa 332.335. Razlika med obema je torej borih 41.432 glasov. Od prvega kroga je Pahor pridobil slabih 19.000 novih volilcev, Šarec pa kar 146.000.

Tudi na volišču v Buenos Airesu je bila udeležba znatno nižja kot v prvem krogu, o izidih nam tako poroča Rok Fink, predsednik volilne komisije:

"Mirno in urejeno, s skromno udeležbo tako osebno kot po pošti, so potekale predsedniške volitve na Veleposlaništvu Republike Slovenije v Buenos Airesu. V tem drugem krogu, seveda samo z dvema kandidatoma, je bil izid sledeči: Borut Pahor: 118 glasov - Marjan Šarec: 14 glasov"

Po prvem nagovoru kot novoizvoljeni predsednik se je Borut Pahor v Cankarjevem domu s temi besedami spomnil tudi lanskega obiska v Argentini:

»Posebej mi je ostal v spominu obisk v Argentini, to je bil zame poseben preizkus, zahteven, tremo smo imeli tako mi kot oni, odlično se je obneslo. To je bil signal da se časi spreminjajo in da Slovenija postaja ena domovina za vse, in da je dovolj velika za vse, ne glede na razlike.« (Siol.si - https://siol.net/novice/predsedniske-volitve/sarec-v-sloveniji-se-je-priblizal-cas-za-menjavo-generacij-453248 - min.16:12)

Slika Marko Vombergar

Zanimivo in pomembno, da se je predsednik ob začetku novega mandata spomnil prav tega dogodka!

Iz slovenskih medijev povzemamo analizo in komentarje o volitvah:

Zadnje volilne napovedi pred drugim krogom predsedniških volitev, ki je zmago s slabimi 53 odstotki glasov prinesel aktualnemu predsedniku Borutu Pahorju, so precej dobro napovedale volilni izid. Glede na napoved agencije Ninamedie je bil desnosredinski del volilnega telesa bolj na strani Pahorja, ki je bil v rahli prednosti tudi v urbanih okoljih. (STA)

Uspeh Šarca po svoje priča, da bi Pahorja kakšen drug bolj verodostojen kandidat lahko celo tudi premagal. Morda tudi kandidat desnice. Volilna udeležba na koncu vseeno ni bila tako nizka, če jo primerjamo z letom 2012. Pred petimi leti je v drugem krogu upadla za šest odstotkov, letos le za 2,5 odstotka. Silvester Šurla, Reporter.si

Borutu Pahorju je uspelo, kar večini njegovih srednjeevropskih kolegov ni. Zagotovil si je drugi in po naši ustavni ureditvi zadnji mandat predsednika republike. Njegova zmaga pa nima sijaja prve, saj je na koncu izzivalca Marjana Šarca premagal le za okoli štirideset tisoč glasov. V drugem krogu je pridobil dvajset tisoč volivcev, kamniški župan kar sto petdeset tisoč. Volilna udeležba ostaja blizu ledišča, vendar v primerjavi s prvim krogom ni bistveno padla in utegne biti na koncu celo za odtenek višja kot v finalu leta 2012. Aleš Maver, Časnik.si

Volitve pa so bile tesne tudi zato, ker je Borut Pahor kot ključni dosežek svojega mandata opozarjal na spravo. … Pahor je poleg tega, kar spada med predsednikove tekoče posle, delal spravo. S tem je k Šarcu odgnal dovolj levih volivcev, da je bila tekma napeta. Desne volivce, ki bi morali to nagraditi, pa je doma zadržala ostra kritika, ki je na predsednika Pahorja priletela z desne. Da ni naredil dovolj. Pozabljajo, da je politika umetnost možnega, kult pa verovanje v nemogoče. Žiga Turk, Siol.net

»Menim, da je ključen razlog za to, da je Borut Pahor zmagal na volitvah, ta, da je on neka preverjena hipoteka, ki s sabo nosi nekatere elemente, na podlagi katerih je mogoče sklepati, kako se bo vedel v naslednjem mandatu, na drugi strani imamo nekoga, za katerega nismo vedeli, kdo ga resnično podpira, čigav je, nenazadnje so volilni glasovi zanj prihajali z vseh strani. V tem primeru je del politične elite in del volivcev presodilo, da je Pahorjeva kandidatura nadaljevanje prvega mandata. Menim, da je prerazporeditev političnih sil vplivala na rezultat. V veliki meri so Šarčevi glasovi bili zaušnica Pahorju in mnogi so glasovali proti Pahorju, ne pa za Šarca.« Alem Maksuti / Tanja Dominiko, Radio Ognjišče

Izbrala in pripravila Mariana Poznič

UČITELJSKI DAN V SLOVENSKI HIŠI IN IGRA "KJE SI, URŠIKA ZALA"

Rada se udeležujem šolskih prireditev, ker me vedno navdušuje nastopanje otrok, delo slovenskih učiteljic in splošno sodelovanje staršev in vseh članov doma, ki ima na skrbi prireditev. Prav zato to ni poročilo, to je samo pismo ki ga pišem, ker sem videla nekaj lepega in mislim, da lahko tudi mi gledalci včasih lahko kaj javno pohvalimo. Kot vsi vemo se število učencev v naših šolah manjša in zato včasih mislimo, da bo to kaj vplivalo na šolske predstave, a ni tako. Vse šolske igre so res zelo lepo pripravljene, lepo izbrane, največkrat sta tekst in tematika posodobljena, scena, kostumi, pričeske in maskiranje pa do natančnosti skrbno izvedeni. Predvsem pa izstopa iznajdljivost. No, to smo baje prinesli s seboj, saj so že v prvih mesecih begunstva bile postavljene na odre begunskih taborišč res lepe igre, takrat ko je bilo treba ustvariti vse z najbolj skromnimi sredstvi. In to se je nadaljevalo že takoj prva leta v Argentini.

V naših slovenskih šolah praznujejo učiteljski dan 24. septembra, na dan smrti blaženega škofa Antona Martina Slomška. Že več let je ta prireditev zadnjo soboto v septembru zjutraj, da se jo lahko udeležijo res vsi šolarji in se skupno zahvalijo vsem učiteljem, ki tako velikodušno podarjajo svoj prosti čas za to veliko delo. Prvo je sv. maša, nato pa prireditev v dvorani. Letos jo imela igro na skrbi Rožmanova šola. Izbrali so besedilo Vike Šuštar: »Kje si Uršika zala«, katero je malo priredila Vera Breznikar Podržaj, skupaj z Lučko Marinček Kastelic sta pa napisali pesmi in napeve. Že ob vstopu v dvorano so me presenetila korita na odru, polna koralov in slikovitih morskih »rož«. Ko sem se po igri približala kar nisem mogla verjeti, kako in iz česa so bile narejene, kar oglejte si slike! Sama pridnost in iznajdljivost režiserjev in seveda vseh mamic in očkov in tudi starih mam in starih očetov! Celotna predstava je bila zelo dobro pripravljena in izvedena, za kar imata zasluge režiserja Tomi Kastelic in Mirjanka Voršič, med igralci je pa seveda res izstopala Sofi Boltežar kot Urška. Nastopili so kot vedno vsi otroci Rožmanove šole, saj se nastopi tudi zelo pomemben del pouka: ko se otroci naučijo besedilo in še pravilno izgovorjavo se s tem bogati njihov slovenski besedni zaklad. Naučijo se nastopati in obnašati na odru, izgubijo strah pred publiko, tudi v ubogljivosti vadijo, saj morajo slediti režiserjevim navodilom. Predvsem pa trenirajo za delo v ekipi, ko vidijo kako vsi sodelujejo za dosego skupnega cilja, v tem primeru lepe in dovršene igre. Imena vseh nastopajočih bodo gotovo še objavljena, kakor tudi imena vseh ostalih pridnih »pomagačev« brez katerih se ne more pripraviti nobene prireditve.

Slika Toni Podržaj

Z vsem tem trudom se je Rožmanova šola zahvalila pokojni začetnici in dolgoletni voditeljici šole gospe Katici in učiteljici gospe Saši in tudi Tonetu Podržaju z besedami bl. Antona Martina Slomška: "Učitelj v tihem, neznanem kraju skrbi za boljše ljudi in boljše čase. Najsi ga svet ne spozna in slabo plačuje, v knjigi večnega življenja se sveti njegovo ime." Rožmanovi šoli, vsem učiteljicam predvsem pa voditeljici ge. Nini Pristovnik, kakor tudi vsem učiteljem ki soboto za soboto darujejo svoj prosti čas za učenje v slovenskih šolah v Argentini želim vse najboljše in poleg ljubezni, še veliko vztrajnosti.

Alenka Prijatelj

Slike Veronika Comito

MATERINSKI DAN V PREŠERNOVI SOLI

V Argentini praznujemo materinski dan na tretjo nedeljo v oktobru. Praznik smo začeli s sv. mašo, pri kateri so ubrano peli učenci naše šole. Bogu smo se zahvalili za mamice in ga prosili, naj čuva naše družine. Predno se je začela prireditev, so nam dekleta in fantje pripravili zajtrk, nato je najprej voditeljica šole pozdravila vse navzoče, nato se je pričel program, ki so ga otroci z ljubeznijo pripravili mamicam. Razne točke je povezovala Viki Selan.

"Nasvidenje"! Mamica je odšla na zaslužene počitnice.

Otroci so pokazali, kako in kaj so delali v njeni odsotnosti.

Prvo in drugošolčki so hitro oprali in obesili perilo. Pa, glej ga, šmenta, ravno ko so se lepo igrali, se je zoblačilo in hitro so morali pobrati vse perilo. Utrujeni so ugotovili, da ima mamica res veliko dela.

Nato je nastopila skupina otrok, ki obiskuje ABC tečaj na Pristavi . Dedek in očka sta pila kavo, otroci pa so se igrali. Nežka in Belén sta hitro opazili, da je na mizi že suho perilo in sta ga začeli zlagati in pospravljati. En kupček perila je od mamice, drugi od očka in tako naprej, zato sta šli napisati imena. Medtem so mlajši videli zloženo perilo in se domislili, da bi bilo lepo, če bi vsak kupček dali v barvno vrečko: rdečo za mamico, modro za očka, zeleno za dedka in rumeno za babico. Nežka in Belén sta bili presenečeni, napisali sta imena, a ko je očka razdelil vrečke, jih je vse zmešal. "Kako težko je biti brez mamice", so vzdihnili otroci.

Učenci tretjega, četrtega, petega in šestega razreda so šli v trgovino, saj je doma manjkalo hrane. A na listek so seveda v prvi vrsti napisali, da morajo kupiti čokolado, sladkorčke in še kaj sladkega. Seveda so kupili tudi sadje, pa še žvečilni gumi in nato veselo uživali.

Ko je bila shramba polna, so se najmlajši odločili, da bodo spekli mufine. Vsak je pomagal, da so sestavine lepo dali v skledo, dobro pomešali, potem jih dali v papirnate modelčke in spekli, na koncu pa še okrasili. To bo mamica vesela, ko se bo vrnila.

Kaj pa najstarejši? Ti so pa že malo muhasti in uživajo, ko so v mamini odsotnosti bolj "svobodni". A ko so se spomnili, da se naslednji dan vrne mamica, je najstarejša sestra energično odredila vsakemu svoje delo – fantje so morali pomiti, pobrisati in pospraviti posodo, najstarejši je skuhal golaž, pa obljubil, da bo tudi zajtrk pripravil. Očka je že prej povedal, da bo prinesel šopek cvetja. Ko so se otroci na smrt utrujeni vsak po svoje sprostili, so še ponovili pesmico "Moja mamica je lepa" in tako dobra, da je ne bi nikoli nikomur dali. Priznali so tudi, da imajo mamice res veliko dela.

Nato so še vsi otroci, od najmlajših do največjih zapeli mamicam "Jaz pa grem na zeleno trav'co" in "Mamica je kakor zarja", pri kateri so jim pomagali tudi odrasli v dvorani. Petje je vodila Saši Jelenc Vodnik in jih spremljala na kitari, Anka Savelli Gaser pa jih je malo podprla s klavirjem.

Otroci so se res zelo potrudili, da so mamicam pripravili to veselje in lahko rečemo, da smo preživeli zelo prijetno dopoldne.

Tatjana Rožanec

CIKLUS SLOVENSKEGA FILMA V UCEMA

Kot je že bilo napovedano v tem listu, se je pričel kratek ciklus 3 slovenskih filmov v univerzi CEMA. Šestega novembra je bil ob otvoritvi predvajan »Vaje v objemu«, odličen film Metoda Pevca.

Pred nabito dvorano (parter in balkon popolnoma zasedena) sta spregovorila koordinator filmskega programa univerze CEMA Pablo De Vita –ki je velik poznavalec in je videl že kar lepo število slovenskih filmov - in veleposlanica Jadranka Šturm Kocjan.

Po ogledu filma je pa Veleposlanica – ki je v svojem nagovoru omenila simpatičen dogodek povezan s potico, ko je papež Frančišek vprašal prvo damo ZDA če jo možu peče- vabila na pokušnjo le-te in slovenskega vina, čemur so se števili gledalcev seveda z veseljem odzvali.

Rok Fink

VALVASOR V NARODNI KNJIŽNICI V BUENOS AIRESU

Ob 500 letnici Reformacije

María Soledad Barrionuevo je študentka zgodovine na Buenosaireški univerzi. Pripravlja tezo o kozmoviziji velikega slovenskega polihistorja Janeza Vajkarda Valvasorja, in je v ciklusu o reformi v Evropi delno izkoristila svojo tezo za kratko predavanje o Reformaciji iz Valvasorjevega zornega kota.

Ni odveč omemba, da obiskuje lektorat slovenščine, ki ga vodi Tjaša Lorbek na Filozofski fakulteti.

Pomembna je v Sloveniji Reformacija, praznuje se "Dan Reformacije", in to kljub temu da je Luterancev pravzaprav malo v Sloveniji, saj je večina prebivalstva, vsaj kot izročilo, katoliška.

Svoje predavanje je naslovila »La religión en Carniola: apuntes sobre la Reforma Protestante en la visión del polihistoriador esloveno Janez Vajkard Valvasor en el siglo XVII«, in se je vršilo v ciklusu "Ob 500 letnici Reformacije: Sodobnost preteklosti" (A 500 años de la Reforma: el presente de un pasado), ki ga je pripravila skupina "Grupo de investigación en Historia Moderna".

Torej je v torek 31. oktobra, v lepem in prostornem avditoriju "Jorge Luis Borges" argentinske Narodne knjižnice, María Soledad predstavila svoj prispevek. Namen referata je izvleči nekatere aspekte protestantske reformacije na Kranjskem, poudarjene v monumentalnem Valvasorjem delu "Slava vojvodine kranjske" iz leta 1869. Najprej omenja pomembnost Luterjevega reformističnega premika, pri katerem je imel važno vlogo Primož Trubar, in iz tega razvoj vseh raznih sprememb glede religije na Kranjskem, ki so izoblikovale pogled človeka v sedemnajstem stoletju.

Še nekaj besed o Valvasorju: Kranjski plemič, član Kraljeve družbe, je bil rojen maja 1641 v Ljubljani, edini točen datum je njegov krst 28. maja, in umrl enkrat pred 16. novembrom 1693 na Krškem. Slava vojvodine Kranjske je gotovo vrh njegovega dela. Izšla je v Nürnbergu leta 1689 v nemškem jeziku (takrat skoraj obvezno, da bi bila širše razumljiva). Ima 3532 strani, 15 poglavij, ilustracije samega avtorja. Z njo je predstavil (takratnem) svetu Slovenijo.

Res zanimivo, kako se tu v Argentini oz. Buenos Airesu širi poznanje Slovenije v glavnem na kulturni, intelektualni sceni, in še bolj to, da ga promovirajo ne-Slovenci (glej v št. 20, poročilo o predavanju Florencie Ferré).

Rok Fink

NOČ MUZEJEV IN SLOVENSKI GLASBENIKI

Po zgledu številnih evropskih mest ima tudi Buenos Aires že od leta 2004 svojo "Noč muzejev". Letošnja se je vršila v soboto 4. novembra, z ogromno ponudbo in več kot milijonskim številom obiskovalcev.

Tudi tu je bila Slovenija prisotna. In namreč z glasbo oz. petjem.

V muzeju Fernández Blanco sta se vrstila dva glasbena dogodka:

Ob 20. uri je skupina "Festival Buenos Aires" predstavila "Noche de ópera y algo más", ob 23. pa "Grupo de Cámara De la Pluma al Pentagrama« koncert »Argentina y Eslovenia, un puente musical para dos patrias« (Argentina in Slovenija, glasbeni most do dveh domovin).

Resnici na ljubo sem bil namenjen na drugega od omenjenih, a znanec pianist – ki je celo kdaj že spremljal slovenske pevce, Enrique Morera, me je povabil še na prvega. Tako sem se udeležil kar obeh, in kakšno presenečenje je bilo videti pri prvi točki med nastopajočimi tenorista Marka Štrublja! Šlo je za skupino študentov pevske tehnike, in v tej je bil vključen tudi on. Vrstile so se arije, dueti in skupinska izvajanja.

Kar pa zadeva skupino "De la Pluma al Pentagrama", sestavljajo jo štirje glasbeniki, dva slovenskega porekla: pianist, skladatelj in profesor na buenosaireškem konservatoriju "Manuel de Falla" Danijel Zupan in baritonist Andrej Rezelj. Na klavirju odlična Frances Staciuk, Danijelova partnerica, in pa pri drugem delu izključno ne-slovenskih komadov, Horacio Berdini, tudi baritonist. Uvod in opis predstave je prevzel direktor skupine Zupan, ki je tudi pri "encore-ju" dodal svoj glas.

Komorni program, ki so ga izvajali je bil sledeči. **V prvem delu, izvajal Rezelj:**

- Mak žari (Benjamin Ipavec- C. Golar)
- Pojdem na prejo (Fran Gerbič- Oton Župančič)
- Kje so tiste stezdice

(Narodna- Prir.: Danijel Zupan)

- Srcu (Miroslav Vilhar)
- Po jezeru za klavir solo (Miroslav Vilhar v priredbi F. S.Vilhar) izvajala Staciuk
- De un olvido

(Danijel Zupan- Miguel Angel Romero)

- El pájaro carpintero (D. Zupan-L.R. Furlan)
- La siesta del grillo

(D. Zupan- Luis Ricardo Furlan)

- El Herrero (Ciril Kren- Germán Berdiales)

Drugi del (Berdini):

- La tempranera- zamba

(C. Guastavino- L- Benarós)

- Milonga de dos hermanos- milonga

(C. Guastavino- J. L. Borges)

- Dicen que me estoy quemando- zamba

(D. Zupan- Luis Ricardo Furlan)

- Pitogue- canción del litoral

(C. Guastavino- L.Benarós)

- Vidalita (D. Zupan-- A. Vázquez)
- Mi viña de Chapanay -cueca cuyana

(C. Guastavino- L- Benarós)

- Se mató Violeta Parra- tonada

(D. Zupan--L.Benarós)

- Juan Quisicosa – gato cuyano

(D. Zupan--L. Benarós)

- Encore: Pueblito mi pueblo (C. Guastavino- F. Silva) – Berdini, Rezelj in Zupan.

Seveda, je na klavirju spremljala vse izvedbe Frances. O njej bi dodal še to: ko je nekoč vadila v eni od dvoran teatra Colóna je Martha Argerich naključno slišala, kako izvaja Schumannov Op. 17; zaželela si je videti, kdo tako igra in se približala... Rekla ji je, da jo način igranja spominja na lastni temperamentalen način mladosti, povabila jo je k njej v Bruselj, snidenje se je uresničilo, in ker Frances ni imela svojega klavirja, ji je Martha enega podarila, da bi lahko vadila brez omejitev. Izročila ji je tudi lastnoročno napisano mnenje o njeni kvaliteti: "...Frances Staciuk is a very talented young pianist. She has a strong personality and plays with great conviction." (pisala je v angleščini, "Frances Staciuk je zelo talentirana mlada pianistka. Ima močno osebnost in igra z velikem prepričanjem").

Rok Fink

ROJSTVO NOVIH DOMOVIN

V začetku oktobra je v Sloveniji izšla knjiga z naslovom Rojstvo novih domovin. O tem smo že pisali, ko smo poročali o odprtju razstave z istim naslovom. Knjiga je zagotovo zanimiva tudi za našo skupnost, saj predstavlja življenje naših prednikov v taboriščih v Avstriji in Italiji. Knjigo je pripravila Rafaelova družba skupaj z Narodno univerzitetno knjižnico, pri njej pa je kot izjemna poznavalka sodelovala tudi dr. Helena Jaklitsch, ki nam je o tej temi pred nekaj meseci spregovorila tu v Buenos Airesu, kasneje pa še bralcem Svobodne Slovenije v pogovoru, ki je bil objavljen v letošnji 3. številki časopisa.

Danes nam knjigo predstavljajo sami avtorji: Helena Jaklitsch, Helena Janežič iz Narodno univerzitetne knjižnice in pa Lenart Rihar, vodja Rafaelove družbe.

// Kako se je porodila zamisel za knjigo?

HELENA (NUK): Knjiga Rojstvo novih domovin je tudi katalog istoimenske razstave, ki si jo je še do 25. novembra mogoče ogledati v NUK. Na razstavi smo želeli prikazati bogato ustvarjalnost Slovencev v taboriščih v Italiji in Avstriji po drugi svetovni vojni in kmalu se je izkazalo, da je gradiva, predvsem fotografskega, ogromno in da vsega ne bomo mogli razstaviti na omejenem prostoru Plečnikovega hodnika v NUK. Tako se je rodila ideja o monografiji, kjer bi trajno predstavili in ohranili dokumente, fotografije, zgodbe… Razstave je enkrat konec, znajde se v depojih ustanove, kjer je bila na ogled, knjiga pa ostane in pričuje naprej.

Monografija je izšla v sozaložništvu NUK in založbe Družina, na to sodelovanje smo še posebej ponosni. Del finančnih sredstev zanjo pa sta prispevala tudi Ministrstvo za kulturo RS in Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

LENART: Zelo me veseli, da je ta prezrta tema v obliki razstave in knjige našla svoj prostor tudi v tako ugledni ustanovi, kot je NUK. Prva zahvala in zasluga za to gre prav Heleni Janežič, ki se ne omejuje na profesionalnost, pač pa dela tudi s srcem. To velja tudi za Heleno Jaklitsch, ki je naša dolgoletna nesebična sodelavka in ki jih gre zasluga, da so te teme prvič raziskane in predstavljene pošteno, brez ideoloških očal.

HELENA: Že pred časom sva se z Lenartom pogovarjala, da bi bilo prav, da bi se na nek način spomnili na 70. letnico odhoda prvih večjih skupin slovenskih beguncev iz taborišč v svet. Vendarle gre za dogajanje, ki nas je zelo zaznamovalo, saj smo z njihovim odhodom izgubili velik del naše elite. Elite v nažlahtnejšem pomenu besede. Poleg tega je ta del naše zgodovine v našem prostoru v veliki meri še vedno slabo ali skoraj nepoznan. Ob študiju zgodovine na fakulteti na primer nismo slišali niti besede o fenomenu slovenske taboriščne skupnosti. Tudi ko sem se lotila raziskovanja tega, sem videla, da literature ali drugih virov, še posebej za Italijo, ni prav dosti. Prav zato sem res vesela te knjige.

// Ali se prav spomnim, da je Rafaelova družba v Sloveniji prva začela opozarjati na to tematiko?

LENART: Seveda, z našega vidika ima ta knjiga kar dolgo predzgodovino, ki sega vsaj v leto 1993. Prvo razstavo o naših beguncih je organiziral Janez Rihar, ki je takrat vodil Rafaelovo družbo. Slike iz negativov je v nočeh razvijal kar sam v župnišču. Postavljena je bila v prostorih škofovih zavodov, ki jih je malo prej povsem opustošene zapustila jugoslovanska armada. Od leta 2006, ko smo praznovali 100 let naše ustanove in smo na novo zasnovali razstavo, ta neprestano kroži v različnih postavitvah in je obiskala okrog 150 krajev doma, v zamejstvu in po svetu.

HELENA: Ja, Rafaelova družba je tu naredila izjemno, pa tudi težaško delo. V zadnjem času jim je uspelo priti z razstavo tudi v nekatere srednje šole, kar je odlično, saj so o neverjetni zgodbi naših beguncev lahko slišale tudi mlajše generacije. Ko mladim v šolah pripovedujem, kaj vse so uspeli Slovenci narediti v taboriščih kljub nemogočih razmeram, ostajajo brez besed, obenem pa začutim pri njih tudi nekakšen ponos.

LENART: Ob sedemdesetletnici konca vojne smo izdali tudi bogato fotografsko monografijo Cvetoči klas pelina, kjer je dr. Jaklitscheva prispevala obširno zgodovinsko študijo. Je pa res, da vse to zadeva dogajanje v Avstriji.

// Po čem se torej knjigi razlikujeta?

LENART: Knjiga, ki smo jo zdaj izdali skupaj z NUK, je dragocena zato, ker vključuje tudi predstavitev italijanskega dela taborišč, kar pomeni, da se "avstrijskemu" fotografu Marjanu Hočevarju pridružuje "italijanski" Lojze Erjavec. Dodatno zanimiva je zato, ker je v njej opisana vrsta osebnih zgodb. Še posebej pomembno pa je, da je v njej predstavljen tudi taboriščni tisk, ki ponazarja izjemno močan in vztrajen vrelec slovenske ustvarjalnosti.

// Kako in kje ste dobili zgodovinski material zanjo? Ste se s pričevalci tudi osebno lahko srečali in pogovorili?

HELENA: Veliko gradiva sem pridobila v času priprave doktorske naloge na to temo. Ker so bili slovenski arhivi žal dodobra 'počiščeni', sem morala iskati drugje. Nekaj materiala sem dobila v New Yorku v ZDA, kjer je shranjen arhiv organizacije, ki je po vojni skrbela za taborišča. Izredno vesela sem bila gradiva, ki ga hranite pri vas, v arhivu Zedinjene Slovenije. Še enkrat hvala, ker sem ga smela uporabiti. Prav tako so bili zame izjemno dragoceni pogovori z nekdanjimi taboriščniki. Vsaj z nekaterimi sem se ob dveh obiskih v Argentini tudi osebno srečala in sem bila zelo vesela, da so me sprejeli ter z mano delili zgodbo. Danes so nekateri že pokojni, zato je toliko bolj pomembno, da so ostali vsaj ti (zapisani) pogovori. Izredno dragocena pa so bila tudi gradiva, ki so jih nekdanji taboriščniki hranili doma (knjige, učbeniki, časopisi, fotografije) in so jih rade volje podarili. Kar nekaj tiskovih, nastalih v taboriščih, pa ima k sreči tudi NUK.

LENART: Rafaelova družba ima bogato fototeko, ki obsega nad 20.000 posnetkov. Večina od njih zadeva prav dogajanje v avstrijskih taboriščih, tako da smo ta del razstave oziroma knjige zlahka pokrili iz tega vira.

HELENA: Lenart je omenil, da so v knjigi tudi fotografije Lojzeta Erjavca. Gre za prvo tako obsežno objavo njegovih fotografij, kar še dodaja žlahtnost knjigi. Če ne bi bilo Erjavca, ki je s fotografijami beležil življenje osrednje slovenske taboriščne skupnosti v Italiji, si danes ne bi mogli predstavljati, kako je bilo takrat. Sama sem ob poglabljanju teme zbrala preko tisoč njegovih taboriščnih fotografij, kar tudi ni malo. Zelo sem hvaležna njegovi hčerki Metki Tomazin, ki se je takoj strinjala, da jih smemo prosto uporabljati.

// Kakšno vlogo je vsak od vas imel pri nastajanju knjige?

HELENA (NUK): Knjiga je nastajala hkrati z razstavo, delo se je ves čas prepletalo. Vsi trije avtorji smo se na prvem delovnem sestanku srečali že v začetku leta in začeli s pisanjem besedil. Potrebnih je bilo veliko pogovorov, usklajevanj, izbiranj gradiva in dopisovanj, vsebina se je bogatila in slika o tem, kako bomo predstavili tematiko, se je vedno bolj jasnila. Ker se vsak od nas ukvarja z določenim vidikom teme, so bile tudi naše vloge razdeljene v tej smeri. Lenart Rihar je prevzel uvodni zgodovinski del, dr. Helena Jaklitsch, kot velika poznavalka življenja in razmer v taboriščih, se je lotila osrednjega dela, ki je tudi najbolj obširen. Dr. Jaklitscheva je zapisala tudi večino osebnih zgodb, nekaj jih je dodal še Lenart. V knjigi jih je 16, na razstavi pa je še ena več, torej 17.

Sama sem pisala o tiskih v taboriščih, ki prav tako predstavljajo poseben fenomen. Zaposlena sem v NUK, kjer skrbim za Zbirko tiskov Slovencev zunaj RS in del te zbirke so tudi begunski tiski. Žal NUK nima vseh izdaj, zato sem si pri pisanju prispevka o taboriščnih tiskih pomagala tudi z gradivom iz drugih knjižnic, ustanov in zasebnih zbirk, še vedno pa bibliografija ni popolna. Upam, da bom delo lahko nadaljevala in da se bodo tudi tisti posamezniki, ki hranijo begunske in tudi druge tiske doma, ojunačili in jih zaupali v hrambo v slovensko nacionalno knjižnico.

Osebno sem zelo vesela, da je predgovor v knjigo napisal akad. prof. dr. Kajetan Gantar, ki je taborišče osebno doživel in je tudi zelo doživeto opisal svoje izkušnje in videnje tega časa.

// Po kakšnem ključu so izbrane zgodbe?

HELENA: Zbiranje zgodb je bilo pravzaprav, vsaj zame, eno težjih opravil. Odločiti se, katero zgodbo uvrstiti v knjigo, ni bilo enostavno. Sama bi si namreč želela, da bi bilo predstavljenih vseh deset tisoč zgodb. Toda to seveda ni mogoče, saj si omejen s prostorom. Že tako sem jih na koncu poslala več, kot smo bili okvirno dogovorjeni. Pri izboru smo bili tako pozorni na to, da sta, koliko je bilo le mogoče, uravnoteženo zastopani tako Italija kot Avstrija, tako moški kot ženske. Z zgodbami smo hoteli pokazati, da so begunci prišli iz različnih koncev Slovenije, kasneje pa jih je pot prav tako ponesla na različne konce sveta. Lažje se je bilo tudi odločiti za tista pričevanja, ki sem jih sama zbrala, saj je zgodba veliko bolj prepričljiva in natančna, če jo izveš iz prve roke.

// So zastopani tudi argentinski Slovenci?

HELENA: Seveda! Pravzaprav so celo v večini, kar je razumljivo, saj je večina slovenskih beguncev odšla v Argentino. Argentina je bila takrat namreč ena redkih, če ne edina država, ki je tako radodarno odprla svoja vrata. Tako najdete v knjigo zgodbo Aleksandra Majhna, pa Staneta Grebenca, Božidarja Finka, Angelce Klanšek, Justine Lukančič, Frida Beznika ter še nekatere druge.

// Predstavitev knjige je spremljala tudi razstava v NUK-u, ki je še odprta. Ali se slovenska publika zanima zanjo, jo obiskujejo?

HELENA (NUK): Bolj pravilno bi bilo reči, da knjiga spremlja razstavo, saj je pravzaprav njen razstavni katalog. Na ogled je še do 25. novembra in lahko rečem, da zanjo vlada lepo zanimanje. Dnevno srečam obiskovalce, ki skrbno pregledujejo eksponate in prebirajo zgodbe, zapisane na plakatih. Lep obisk je tudi na vodenih ogledih in spremljevalnih prireditvah. Kljub vsemu pa menim, da pa je tema pri nas še vedno premalo poznana in dostikrat napačno interpretirana. Neverjetna je bila ta življenjska sila in ustvarjalnost, zaradi katere lahko o slovenski taboriščni zgodbi govorimo kot o zgodbi o uspehu, iz nje bi se tudi v današnjih časih lahko marsikaj naučili. Prav zato se mi zdi predstavljanje in odstiranje tem iz naše polpretekle zgodovine nujno. Nikoli ne moreš razsvetliti vseh, a če enemu odstreš pogled na zamolčane in pozabljene stvari, si dosegel svoj namen. Tudi zato so razstave s takimi temami v NUK.

LENART: Čeprav zanimanje za slovensko begunstvo obstaja, pa je vendar še vedno omejeno na ozek krog ljudi in za zdaj še ne dobiva vseslovenske razsežnosti. S tem se zamuja še ena priložnost za boljšo slovensko prihodnost, saj bi nenadkriljivi dosežki slovenskih beguncev lahko navdihovali vse generacije.

// Kako pa lahko "Rojstvo novih domovin" naročimo iz Buenos Airesa?

HELENA (NUK): tole me pa prosim popravite, če ne drži, ampak mislim, da je najbolje knjigo naročiti preko spletne Družinine trgovine.

LENART: Kot ponavadi za dragocene knjige iz Slovenije velja, da je daleč najbolj zanesljiva in poceni pot, če se najde dobrotnik, ki odstopi del svojega potovalnega kovčka in jih osebno pripelje čez ocean...

// Dragi prijatelji, hvala vam za ta razgovor, predvsem pa za opravljeno delo! Vemo, da je bil to velik in zahteven projekt, izjemno lepa knjiga bo pa, tako upamo, v bodoče pričevala o zgodbi in idealih naših prednikov!

> *"Ko mladim v šolah pripovedujem, kaj vse so uspeli Slovenci narediti v taboriščih kljub nemogočih razmeram, ostajajo brez besed, obenem pa začutim pri njih tudi nekakšen ponos.*

KOLEDAR

18. novembra ob 8:00 pm
VIII. Evropski večer v Carapachayu

19. novembra
Obletnica v Hladnikovem domu
Slovenska vas

2. decembra
Zaključna šolska prireditev v San Martinu, igra: "Kje si, Uršika zala",
Slovenski dom San Martin

2. decembra ob 7:00 pm
Zaključna prireditev Prešernove šole in Miklavževanje,
Slovenska Pristava, Castelar

3. decembra
Zaključna prireditev Slomškove šole, igra "Martin Krpan", Slomškov dom

3. decembra ob 7:00 pm
Koncert Pristavskega zbora
Slovenska Pristava, Castelar

8. decembra
Prvo sveto Obhajilo
v cerkvi Marije Pomagaj

16. decembra ob 7:00 pm
Praznični kulturni večer S.K.A.
Slovenska hiša

23. decembra
Božični koncert v Slomškovem domu
Vabita Ex Corde in MPZ San Justo.

OSEBNE NOVICE

† **SMRT**

Po večno plačilo k Očetu sta odšla **Janez Čeč** in **Toni Cerar**.

Naj počivata v miru! Družinam pa izrekamo naše iskreno sožalje, naj jih Mati Marija tolaži v teh težkih trenutkih!

Bralcem sporočamo,
da sta v zadnjem
mesecu odšla h Gospodu:

Janez Čeč in
Kati Čeč roj. Lah

Dolgoletnega tiskarja nasega časopisa
se bomo spominjali v molitvi.
Družini pa izrekamo iskreno sožalje.

Naj počivata v miru!

Svobodna Slovenija - Zedinjena Slovenija
Buenos Aires, november 2017

NAŠI ZAČETKI V ARGENTINI

11

Moja zgodba

Justina Lukančič Fajfar
90 let

Na argentinska tla sem prvič stopila 11. julija 1948: že 9. smo pripluli do Río de la Plata, tam je pa bilo treba čakati še dva dni zaradi državnega praznika. Prišla sem sama: očeta so partizani ubili že leta 1942, mama je pa z mlajšima sestrama ostala doma. Tako sem jaz iz Slovenije odšla sama, iz Ljubljane z vlakom do Kranja, naprej pa peš. Že od očetove smrti sem bila zelo aktivna in zato tudi v največji nevarnosti pred partizani.

Ko so našo ladjo General Stewart vlekli v pristanišče sem gledala ljudi, in prvi občutek je bil, da so se mi vsi zdeli res temni. Spominjam se, da sem se spraševala: Ali so res vsi tako temni?

Moj prvi dom je bil v Imigrantskem hotelu. Takrat sem bila še mladoletna, imela sem 21 let, v Argentini si takrat dosegel polnoletnost pri 22, meni pa je manjkalo še nekaj mesecev. Bila sem brez staršev, zame ni nihče odgovarjal, zato sem morala ostati v drugem nadstropju hotela in sploh nisem smela ven. Nekaj dni kasneje je v hotel prišla gospa Petelinova, ki je podpisala kot moja varuhinja in tako sem lahko prosto hodila sem in tja.

Prva težava nas vseh je bila zaposlitev. V hotel so prihajali premožni ljudje, ki so iskali dekleta za delo po hišah: potrebovali so kuharice, čistilke, pomočnice. Jaz z jezikom nisem imela problema, ker sem precej dobro govorila italijansko, in kmalu se je zame zanimal neki gospod Bianchi. Njegova družina je v Italiji izdelovala alkoholne pijače, tudi v Argentini so se začeli ukvarjati z istim poslom in njegovi potomci imajo danes vinarno Bianchi v Mendozi! In sem šla k njim v službo. Mojo revno prtljago sem pustila kar v hotelu, s seboj sem vzela samo torbico z milom in eno obleko. Imeli so 6 letno deklico in dojenčka, starega komaj 10 dni. Morala sem delati vse, kar so mi naročili; spominjam se, da so mi ukazali naj perem plenice le z vrelo vodo in brez mila. Tako je bilo seveda skoraj nemogoče lepo prati, in prav kmalu so moje roke bile ena sama rana. Zato sem na skrivaj začela prati z milom, pa me je gospa odkrila in mi zagrozila, da bom jaz kriva, če bo otrok imel rdečo ritko. Razložila sem ji, da smo doma vedno prali z milom, da sem o tem imela kar precej izkušnje saj sem imela dve majhni sestrici, trdila sem ji, da otrok ne bo imel težav če milo dobro izperem. Usmilila se me je in mi dovolila, da sem naprej smela prati z milom. V nedeljo sem imela prosto in sem seveda želela v Inmigrant hotel; povedali so mi, kje naj vzamem vlak (postaja Pueyrredón), a ko so znanci v hotelu videli moje roke mi niso dovolili nazaj. Spominjam se, da me je gospa Hrenova prepričala, da ostanem kar pri njih in mi je napravila prostor, in tako sem bila naslednjih 14 dni ostala v hotelu pri njih, "na črno". V prvi službi sem bila tako le teden dni! Z Veroniko Hren, ki je bila takrat stara 8 let, sva pa ostali dobri prijateljici celo življenje.

Slovenka iz Novega Mesta, ki je delala je v tovarni Sedalana (njenega imena se ne spominjam več) me je nato priporočila svojemu šefu in kmalu so me poklicali za delo na njegovem domu. Gospod Huber je vprašal, če znam kaj nemško (nisem znala, le razumela), pa sem vseeno dobila službo pri njemu doma. Delal sem vse potrebno: kuhala, čistila, prala. Imeli so 9 letnega sina, in spominjam se, da je enkrat slučajno vstopil v kuhinjo ko sem ravno jedla. Opazil je, da sem uporabljala prav njegovo žlico, česar pa otrok ni dovolil in seveda je zaradi tega nastal kar velik škandal. Kasneje se mi je gospa opravičevala, da so pač prej imeli vedno "kakšne črne", da pa je z mano drugače. Bili so nacisti in ko je v buenosaireško pristanišče priplula nemška podmornica Graf Spee so se vedno udeleževali raznih praznovanj. Pri njih sem delala kakih 8 mesecev.

Moj bodoči mož je takrat delal v njihovi tovarni, čisto blizu. Ko je hodil iz službe me je prišel mimo pozdraviti. Povedala sem družini, da se nameravam poročiti in da bom po poroki pustila službo.

Poročila sva se 9.4.1949, poročil naju je v San Martinu svetnik Škulj. Ker sem bila še vedno mladoletna je kot priča in varuh podpisal gospod Voljč, ki se je kasneje vrnil v Slovenijo, kjer je imel sina duhovnika. Z možem sva najela sobo v Villa Ballester, v hiši, kjer je prej delovala Cervecería Munich. Ko je ta zaprla so preuredili prostor in pripravili 4 sobe, od katerih sva midva vzela v najem eno. Dve postelji, miza, stol, omara. Kuhinja je pa bila na drugi strani vrta, kjer so včasih pivo pili, in prebivalci vsake sobe so imeli pravico do dela te "kuhinje", ločenega z nekakšnimi zavesami.

Dobila sem novo službo v Munro, v tovarni volne. Lastnik je bil sin slovenskih staronaseljencev in je zato tam zaposlil veliko Slovenk.

A kmalu sem službo spet menjala: v mestu je bila tekstilna tovarna Paulo Buder, ko so jo povečavali so odprli tudi novo tovarno na Av. San Martin v Floridi. Slovenec, gospod Skoberne, je iskal druge Slovence za delo v novi tovarni: moj mož je dobil službo in postal "capataz", jaz sem pa delala kot "pasalisa": vlekla sem nitke in delala vzorce blaga. Moja pomočnica pri delu je bila Saša Hartman, bila je takrat stara 18 let in od takrat naprej sva postali dobri prijateljici. Mož je v tem času naredil triletni tečaj za tekstilnega tehnika in je dobil delo v pisarni kot tehnik, s časom je pa dosegel, da so mu v šoli Carlos Pellegrini priznali slovenski srednješolski študij na klasični gimnaziji in se je tako lahko vpisal na univerzo, na ekonomijo. Študij je končal v 6 letih, "sin un bochazo", kot pravijo tukaj!

Z možem sva se preselila v Florido, imela sva veliko sobo, kuhinjo in kopalnico. V službo sva lahko hodila kar peš, saj sva bila zelo blizu tovarne.

Počasi smo spoznavali argentinske razmere, tudi politične in prav kmalu sva postala, kot večina Slovencev, nasprotnika predsednika Perona. Ko so me v službi sindikalisti nagovarjali z imenom "compañera" sem kar hitro enemu odgovorila, da so "compañeros" v Rusiji. Z možem sva kmalu izstopila iz Sindikata. Ko so prihajali avtobusi, da so delavce peljali na razne mitinge na Plaza de Mayo, mi Slovenci nismo šli zraven. In ko so drugi delavci stavkali smo mi Slovenci naprej delali. Ob cerkvenih praznikih pa edino Slovenci nismo delali.

Takrat so bile argentinske banke dobesedno polne zlata, in to je vlada -predvsem predsednikova žena Evita- izrabljala za "dobrodelnost". Ljudi so kar obdarovali in jih vozili iz notranjosti na Plaza de Mayo, da so jim tam ploskali. Seveda so pa ljudje potem kar ostali v Buenos Airesu in tako so začeli rasti prvi "ranchos" in "villa miserias". Mi smo pa opazovali, kako vse to nastaja na različnih krajih v mestu, predvsem v bližini proge.

Taki so bili moji začetki v Argentini.

SVOBODNA SLOVENIJA | *Glasilo Slovencev v Argentini*
Ustanovitelj Miloš Stare
Lastnik društvo Zedinjena Slovenija
Predsednik Jure Komar

Uredniški odbor
Mariana Poznič, Erika Indihar, Jože Lenarčič, Marko Vombergar, Miloš Mavrič
Lektoriranje Lucijana Hribar, Mariana Poznič
Oblikovanje Erika Indihar, Cecilija Urbančič

SVOBODNA SLOVENIJA / ESLOVENIA LI BRE
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires - Argentina
email svobodna.ba@gmail.com
www.svobodnaslovenija.com.ar